Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MACEJA ŠPUNARA [*MACIEJ SZPUNAR*] SECINĀJUMI,
sniegti 2018. gada 12. aprīlī[1]

Lieta C-335/17

Neli Valcheva
pret
Georgios Babanarakis

(*Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesu iestāžu sadarbība civillietās – Regula (EK) Nr. 2201/2003 – Piemērošanas joma – Saskarsmes tiesību jēdziens – Piemērojamība vecvecākiem

I. Ievads

1. Kāda vecāmāte vēlas īstenot saskarsmes tiesības ar savu mazdēlu. Vai uz strīdu, kura priekšmets ir tāda prasība, ir attiecināma Regula (EK) Nr. 2201/2003[2]? Tāds būtībā ir jautājums, ko Tiesai ir uzdevusi *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija).

2. Tātad izskatāmā lieta piedāvā Tiesai iespēju pirmo reizi lemt par Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanu prasībai par vecvecāku saskarsmes tiesībām, lai noskaidrotu, vai piekritīgā tiesa, kas var izlemt par tādu tiesību īstenošanas nosacījumiem, ir noskaidrojama, pamatojoties uz minēto regulu vai saskaņā ar dalībvalstu starptautisko privāttiesību noteikumiem. Šajā regulā ir atzīta bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalsts tiesu jurisdikcija, jo īpaši pamatojoties uz tuvuma kritēriju. Tātad turpmākās analīzes gaitā ir noskaidrojama piekritīgā tiesa saskarsmes tiesību jomā, nepievēršoties materiāla rakstura apsvērumiem.

3. Visupirms jāuzsver, ka šo lietu nevar analizēt atrauti no šāda fundamentāla jautājuma: cik būtiski bērnam ir uzturēt personīgas attiecības ar saviem vecvecākiem, ciktāl šie kontakti nav pretrunā viņa interesēm. Tātad šeit Regula Nr. 2201/2003 vecāku atbildības jomā ir interpretējama, vadoties no bērna interešu prioritātes principa.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Padomes regula (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (OV 2003, L 338, 1. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Harta

4. Saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 7. pantu "Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība":

"Ikvienai personai ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un saziņas neaizskaramību."

5. Hartas 24. panta 2. punktā ir norādīts, ka "visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses".

2. Regula Nr. 2201/2003

6. No Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 2. apsvēruma izriet, ka "Eiropadome sanāksmē Tamperē apstiprināja tiesas spriedumu savstarpējās atzīšanas principu par pamatu patiesas tiesiskuma telpas izveidei un kā prioritāti noteica apmeklējuma tiesības".

7. Saskaņā ar šīs regulas preambulas 5. apsvērumu, "lai nodrošinātu vienlīdzību attiecībā uz visiem bērniem, šī regula attiecas uz visiem lēmumiem par vecāku atbildību, tostarp uz bērnu aizsardzības pasākumiem, neatkarīgi no saiknes ar laulības lietu".

8. Minētās regulas preambulas 12. apsvērumā ir noteikts, ka "šajā regulā noteiktais piekritības pamats lietās par vecāku atbildību ir izveidots, ņemot vērā bērna intereses, jo īpaši tuvuma kritēriju. Tas nozīmē, ka piekritība ir, pirmkārt, bērna pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstij, izņemot dažus gadījumus, kad pastāvīgā dzīvesvieta mainīta saskaņā ar vienošanos starp personām, kam ir vecāku atbildība".

9. Attiecībā uz Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas jomu šīs regulas 1. pantā ir noteikts:

"1. Šo regulu neatkarīgi no tiesas iestādes būtības piemēro civillietās, kas saistītas ar:

a) laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu vai laulības atzīšanu par neesošu;

b) vecāku atbildības iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu.

2. Lietas, kas minētas 1. punkta b) apakšpunktā, var jo īpaši attiekties uz:

a) uzraudzības tiesībām un saskarsmes tiesībām;

[..]."

10. Attiecībā uz definīcijām šīs regulas 2. panta 1., 7., 8., 9. un 10. punktā ir paredzēts:

"1. termins "tiesa" attiecas uz visām tām iestādēm dalībvalstīs, kurām ir jurisdikcija lietās, uz ko, ievērojot 1. pantu, attiecas šīs regulas darbības joma;

[..]

7) ar terminu "vecāku atbildība" saprot visas tiesības un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, likumu izpildi vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks. Jēdziens ietver uzraudzības tiesības un saskarsmes tiesības;

8) ar terminu "persona, kam ir vecāku atbildība," saprot jebkuru personu, kam ir vecāku atbildība par bērnu;

9) termins "uzraudzības tiesības" ietver tiesības un pienākumus, kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu;

10) termins "saskarsmes tiesības" ietver, jo īpaši, tiesības ierobežotā laikposmā paņemt bērnu uz vietu, kas nav viņa pastāvīgā dzīvesvieta."

11. Saistībā ar vispārējo piekritību minētās regulas 8. pants ir formulēts šādi:

"1. Dalībvalsts tiesām ir piekritīgas lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība.

2. Uz šā panta 1. punktu attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi."

B. Bulgārijas tiesības

12. Attiecībā uz ģimenes locekļu saskarsmes tiesībām *Semeen kodets* (Ģimenes tiesību kodekss) 128. pantā ir noteikts:

"1. Vectēvs un vecāmāte var lūgt bērna faktiskās dzīvesvietas *Rayonen sad* (Rajona tiesa, Bulgārija) noteikt pasākumus saskarsmei ar bērnu, ja tas ir bērna interesēs. Šādas pašas tiesības ir arī bērnam.

2. Tiesa piemēro 59. panta 8. un 9. punktu *mutatis mutandis*.

3. Ja vecāks, kuram tiesa piešķīrusi saskarsmes tiesības, uz laiku ir nespējīgs tās īstenot prombūtnes vai slimības dēļ, šīs tiesības var īstenot bērna vecāmāte un vectēvs."

13. *Zakon za litsata i semeystvoto* (Likums par personām un ģimeni) (*DV* Nr. 182, 1949. gada 9. augusts, grozītajā redakcijā, kas publicēta *DV* Nr. 120, 2002. gada 29. decembris) 4. pantā ir paredzēts:

"Personas, kas ir sasniegušas 14 gadu vecumu, bet vēl nav sasniegušas 18 gadu vecumu, ir nepilngadīgi pusaudži.

Lai veiktu juridiskas darbības, šīm personām ir jāsaņem vecāku vai aizbildņu atļauja, taču tās var noslēgt vienkāršus ikdienas darījumus, kā arī tām var būt savi darbā iegūti līdzekļi."

III. Tiesvedības pamatlietā rašanās fakti, prejudiciālais jautājums un tiesvedība Tiesā

14. *Neli Valcheva* ir *Mariana Koleva* māte un *Christos Babanarakis*, kurš dzimis 2002. gada 8. aprīlī *M. Koleva* laulībā ar *Georgios Babanarakis*, vecāmāte. Šo laulību ir šķīrusi Grieķijas tiesa, kas *C. Babanarakis* aizgādību piešķīra viņa tēvam. Grieķijas tiesa noteica saskarsmes tiesību starp māti un bērnu īstenošanas nosacījumus, tostarp saziņu internetā un pa tālruni, kā arī personīgas tikšanās Grieķijā uz dažām stundām reizi mēnesī.

15. *N. Valcheva*, uzsverot, ka viņai nav bijis iespējams uzturēt kvalitatīvu saziņu ar savu mazdēlu un to, ka viņa bez panākumiem ir lūgusi Grieķijas iestāžu atbalstu, vērsās *Rayonen sad* (Rajona tiesa, Bulgārija) un, pamatojoties uz Ģimenes tiesību kodeksa 128. pantu, lūdza noteikt saskarsmes tiesību īstenošanas nosacījumus starp viņu un viņas nepilngadīgo mazdēlu. Viņa lūdza, lai tai tiktu atļauts viņu regulāri satikt vienu nedēļas nogali katru mēnesi, kā arī uzņemt viņu pie sevis uz divām vai trim nedēļām viņa brīvdienu laikā divas reizes gadā.

16. *Rayonen sad* (Rajona tiesa) secināja, ka *N. Valcheva* prasības izskatīšana neietilpst tās jurisdikcijā. Izskatot apelāciju, *Okrazhen sad de Burgas* (Burgasas apgabaltiesa, Bulgārija) atstāja spēkā pirmās instances nolēmuma rezultātu, pamatojoties uz Regulu Nr. 2201/2003. Tā nosprieda, ka šī regula ir piemērojama lietās par bērna saskarsmes tiesībām ar paplašinātu ģimenes loku, ieskaitot vecvecākus, un ka saskaņā ar šīs regulas 8. pantu jurisdikcija ir tās dalībvalsts tiesām, kurā bērnam ir viņa pastāvīgā dzīvesvieta brīdī, kad notiek vēršanās šajās tiesās, proti, Grieķijas tiesām.

17. *N. Valcheva* iesniedza kasācijas sūdzību *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija). Šī tiesa norāda, ka tā sliecas piekrist apelācijas instances tiesas nostājai, bet piebilst, ka tai ir būtiski zināt, vai Regula Nr. 2201/2003 ir piemērojama vecvecāku saskarsmes tiesībām, noskaidrojot piekritīgo tiesu.

18. Šie ir apstākļi, kādos *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa) ar 2017. gada 29. maija nolēmumu, kas Tiesas kancelejā saņemts 2017. gada 6. jūnijā, ir nolēmusi apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

"Vai Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 2. panta 10. punktā izmantotais jēdziens "saskarsmes tiesības" ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas ne tikai uz saskarsmi starp vecākiem un bērnu, bet arī uz saskarsmi ar citiem radiniekiem, kas nav vecāki, proti, vecvecākiem?"

19. Par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ieinteresētajiem lietas dalībniekiem tika paziņots 2017. gada 6. jūlijā. Vēl viens paziņojums par šo lūgumu atbildētājai pamatlietā tika nosūtīts 2017. gada 15. septembrī. Rakstveida paskaidrojumu sniegšanai ieinteresētajiem lietas dalībniekiem tika noteikts termiņš, kura beigas ir laikposmā no 2017. gada 18. septembra līdz 4. decembrim. Šajā paziņojumā iesniedzējtiesa un šie lietas dalībnieki tika informēti par Tiesas lēmumu izskatīt konkrēto lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu prioritārā kartībā saskaņā ar Tiesas Reglamenta 53. panta 3. punktu.

20. Rakstveida apsvērumus iesniedza Čehijas Republika un Eiropas Komisija. Tā kā neviens no ieinteresētajiem lietas dalībniekiem neiesniedza attiecīgu lūgumu, Tiesa nolēma taisīt spriedumu bez tiesas sēdes rīkošanas mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai.

IV. Vērtējums

21. Pamatlietā aplūkojamajā situācijā *N. Valcheva*, Bulgārijas pilsone, ir vecāmāte no mātes puses nepilngadīgam bērnam, kurš dzimis 2002. gada 8. aprīlī [3]. Kopš viņa vecāku laulības šķiršanas bērns pastāvīgi dzīvo Grieķijā kopā ar savu tēvu, Grieķijas pilsoni. Viņa vecāmāte vēlas iegūt saskarsmes tiesības ar savu mazdēlu.

3 Iesniedzējtiesa precizē, ka Bulgārijas tiesībās tiek nodalīti jēdzieni "mazgadīgie", kas ir mazāk nekā 14 gadus veci ("maloletni"), un "nepilngadīgie" vecumā no 14 līdz 18 gadiem ("nepalnoletni", burtiski "ne pilngadīgie", kam ir piešķirta ierobežota rīcībspēja). Šajā ziņā jāprecizē, ka Regula Nr. 2201/2003 ir piemērojama visiem "bērniem" bez nošķīruma un tajā nav noteikts nekāds vecuma ierobežojums. Saskaņā ar doktrīnu "pēc noklusējuma un tā kā nepastāv autonoma Kopienas definīcija jēdzienam "bērns", ir jāmeklē valsts tiesībās, lai noskaidrotu, līdz kādam vecumam persona ir uzskatāma par bērnu"; skat. Corneloup, S., "Les règles de compétence relatives à la responsabilité parentale", *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*, Actes du colloque organisé les 7 et 8 avril 2005 par le Centre de droit de la famille de l'université Lyon III, Dalloz, 2005, 69.–84. lpp.

22. Tomēr, tā kā saskaņā ar iesniedzējtiesas norādīto bērna aizgādība ir piešķirta viņa tēvam, savukārt mātei ir vienīgi saskarsmes tiesības, rodas jautājums, vai vecvecāks, kurš vēlas uzturēt personīgas attiecības ar savu mazdēlu, vispār var atsaukties uz Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem par jurisdikciju, lai prasītu saskarsmes tiesības.

A. Vispārīgi apsvērumi

23. Pirms pievēršos prejudiciālā jautājuma izvērtēšanai, man šķiet lietderīgi paust zināmu skaitu vispārēju apsvērumu, kas ļaus definēt Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas jomu. Šie apsvērumi ir par Eiropas integrācijas ietekmi uz Savienības kompetencēm starptautisko privāttiesību jomā, šīs regulas sociālekonomisko kontekstu un bērna interešu prioritāti.

1. Eiropas integrācija un starptautiskās privāttiesības

24. Ir apritējuši gandrīz 20 gadi kopš 1998. gada 28. maija skaidrojošā ziņojuma par Briseles konvenciju publicēšanas [4]. Šajā ziņojumā pamatoti tika uzsvērta nepieciešamība risināt problēmas, kas sakarā ar Eiropas integrāciju rodas ģimenes tiesībās. Proti, pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados jautājums par privāttiesību "iekļaušanu Kopienu tiesību piemērošanas jomā" figurēja redzamās vietās akadēmiskajās programmās, pētniecības projektos un universitāšu konferencēs [5]. It īpaši Hāgas Starptautisko tiesību akadēmijā pasniegtajos studiju kursos [6] notika pastiprināta pievēršanās šo diskusiju rezultātiem un pārdomām par to, kā noteikumi, kas ir iekļauti "Kopienu tiesību piemērošanas jomā", ietekmē starptautiskās privāttiesības un kādas sekas uz to attīstību atstāj Eiropas integrācija.

25. No šiem kursiem tostarp izrietēja, ka Savienības un tās mērķu evolūcija ir reāli ietekmējusi Savienības pašas kompetences starptautisko privāttiesību jomā. Proti, Eiropas starptautisko privāttiesību loma, kas, ņemot vērā sākotnējo mērķi izveidot kopēju tirgu, iesākumā bija ļoti ierobežota, ieguva no otra mērķa ieviešanas, proti, Eiropas pilsonības, kas ļāva Savienībai pārkāpt vienkāršas ekonomiskās integrācijas robežām, lai orientētos uz Eiropu pilsoņiem [7]. Turklāt līdz ar Amsterdamas līgumu Eiropas projekta virzību veicināja vēl arī trešais mērķis – brīvības, drošības un tiesiskuma telpas nostiprināšana, kas garantē personu brīvu kustību, regulējot pilsoņu pieaugošo mobilitāti un piešķirot saturu šai

4 Padomes 1998. gada 28. maija Akts, ar ko, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 pantu, tiek izstrādāta Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulību lietās (OV 1998, C 221, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles 1998. gada konvencija"). Barselonas universitātes starptautisko privāttiesību profesores *Alegría Borrás* izstrādātais skaidrojošais ziņojums par konvenciju, kas pieņemta, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību K.3 pantu, par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās (OV 1998, C 221, 27. lpp.; turpmāk tekstā – "*Borrás* ziņojums").

5 Skat. it īpaši von Hoffman, B. (red.), *European Private International Law*, Nijmēgena, 1998, 13.–37. lpp.; Kohler, Ch., "Interrogations sur les sources du droit international privé européen après le Traité d'Amsterdam", *Revue critique de droit international privé*, 1999, Nr. 1, 1. lpp.

6 Skat. it īpaši Struycken, A.V.M., "Les conséquences de l'intégration européenne sur le développement du droit international privé", *Recueil des cours*, 232. sēj., 1992, 256.–383. lpp.; Fallon, M., "Les conflits de lois et de juridictions dans un espace économique intégré. L'expérience de la Communauté européenne", *Recueil des cours*, 253. sēj., 1995, 9.–290. lpp., un Borrás, A., "Le droit international privé communautaire: réalités, problèmes et perspectives d'avenir", *Recueil de cours*, 317. sēj., 2005, 313.–516. lpp.

7 Šajā nozīmē skat. Borrás, A., minēts iepriekš, 333.–369. lpp. Skat. arī *Borrás* ziņojumu, 28. lpp.: "Eiropas integrācija sākotnēji bija galvenokārt ekonomiska rakstura process, un ieviestie juridiskie instrumenti tātad bija paredzēti, lai kalpotu šāda veida integrācijai. Tomēr pēdējos gados ir notikušas dziļas izmaiņas, un šobrīd integrācija papildus tās ekonomiskajai komponentei pakāpeniski un arvien dziļāk skar Eiropas Savienības pilsoņu dzīvi."

Eiropas pilsonībai [8], it īpaši ar tiesībām vērsties tiesā [9]. Saistībā ar šīm tiesībām, kuras ir kritiski svarīgas citu procesuālo un pamattiesību īstenošanai, man šķiet acīmredzami būtiski, ka tādās jomās kā nolēmumu atzīšana un izpilde ir jāpanāk "ātri un taustāmi rezultāti", lai Savienības pilsoņi Eiropas integrācijas procesu uztvertu kaut cik reāli [10].

26. Tātad šāds ir konteksts, kādā vispārīgi atrodas Eiropas starptautisko privāttiesību noteikumi un, konkrētāk, Regulas Nr. 2201/2003 noteikumi par jurisdikciju, nolēmumu atzīšanu un izpildi lietās par vecāku atbildību.

2. Sabiedrības attīstība un Regula Nr. 2201/2003

27. Es arī vēlētos norādīt uz to, kā pārmaiņas, kuras ir skārušas sabiedrību šajās pēdējās desmitgadēs, ir ietekmējušas Savienības tiesību aktu par vecāku atbildību piemērošanas jomu. Tas ļaus labāk definēt Regulas Nr. 2201/2003 kontekstu iesniedzējtiesas uzdotā jautājuma analīzes nolūkos.

28. Pirmām kārtām, attiecībā uz pārmaiņām sabiedrībā Savienībā (un rietumu sabiedrībā vispār) jāatzīmē, pirmkārt, ka ar globalizāciju saistītās ekonomiskās pārvērtības ir izraisījušas dziļas izmaiņas darba attiecībās, kā rezultātā tostarp ir radusies tāda parādība kā pastāvīgās dzīvesvietas un darba vietas atdalīšanās. Dzīvot vienā dalībvalstī un strādāt citā dalībvalstī daļai Savienības pilsoņu ir kļuvis par ikdienu. Taču situācija ir sarežģītāka to pilsoņu gadījumā, kuri dzīvo vienā dalībvalstī un kurus citā dalībvalstī reģistrēta sabiedrība nosūta darbā uz trešo valsti. Šīs izmaiņas ievērojami ietekmē arī Savienības pilsoņu ģimenes dzīvi.

29. Otrkārt, tikpat dziļas pārmaiņas pilsoņu dzīvesveidu ietekmē sabiedrības kultūras aspektā. Parādība, ka ir ģimenes, kuru locekļiem (vecākiem un bērniem) ir dubultpilsonība vai dažādas pilsonības (kas ir cieši saistīts ar personu brīvu pārvietošanos un, vispārīgāk, globalizāciju), bez laulības vēl citu savienību un kopdzīves formu dažādība, tostarp civiltiesiskais kopdzīves līgums [*Pacte civil de solidarité* jeb civiltiesiskais līgums par solidārām attiecībām] (*Pacs*), jaunas ģimenes struktūru formas, tostarp viena vecāka, atkalapvienojušās un viena dzimuma vecāku ģimenes, un jaunas vecāku attiecību formas ar bērniem, kas dzimuši iepriekšējā laulībā, no medicīniski asistētas apaugļošanas vai kas ir adoptēti, ir tikai daži no piemēriem. Tātad ģimenes struktūru dažādošanās ir mūsdienu sabiedrības realitāte. Dažas no šīm parādībām nebūt nav jaunas, bet kopš pagājušā gadsimta sešdesmitajiem gadiem pārmaiņas ir paātrinājušās un attīstījušās eksponenciāli. Šīs ekonomiskās un sabiedrības kultūras pārvērtības, kuru daudzējādā ietekme uz pilsoņu dzīvi izpaužas pastāvīgā ritmā, atsevišķos gadījumos nozīmē postulātu, kas ir pamatā tiesību sistēmām un to normu saturam, pārskatīšanu un prasa tiesību, it īpaši Savienības tiesību (tai skaitā Eiropas starptautisko privāttiesību), pielāgošanu.

8 Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 1. apsvērumā šis Savienības mērķis tiek atgādināts šādi: "Eiropas Kopiena ir noteikusi sev mērķi izveidot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kurā tiek nodrošināta personu brīva pārvietošanās."

9 Saistībā ar bērnu iespēju vērsties tiesā un tostarp tiesībām uzturēt saziņu ar abiem vecākiem pārrobežu lietās īpaši svarīga ir direktīva par iespēju vērsties tiesā. Padomes Direktīva 2003/8/EK (2003. gada 27. janvāris) par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos (OV 2003, L 026, 41. lpp.).

10 Šajā nozīmē skat. Borrás, A., minēts iepriekš, 369. lpp. Skat. arī Lagarde, P., "En guise de synthèse", *Quelle architecture pour un code européen de droit international privé*, Fallon, M., Lagarde, P. un Poillot-Peruzzetto, S. (dir.), Peter Lang, 2011, 365.–388. lpp., 366. lpp.: "No starptautisko privāttiesību viedokļa ar to tiek domāts, ka iecerētajam kodeksam vairs nebūtu jāietver tikai noteikumi, kas ekonomikas jomā garantē Dibināšanas līgumā paredzēto četru lielo pamatbrīvību īstenošanu. Tam būs jānodrošina Eiropas Savienības pilsonim ne vien brīva pārvietošanās Savienībā viņa ekonomiskās aktivitātes vajadzībām, bet arī, viņam pārvietojoties Savienībā neatkarīgi no pārvietošanās iemesla, pilnīga drošības un tiesiskuma garantija."

30. Otrām kārtām, precīzāk, saistībā ar to, kādas sekas sabiedrības attīstība ir atstājusi uz Regulu Nr. 2201/2003, ir jāatzīst, ka, ciktāl ir runa par strīdiem saistībā ar bērniem, šīs regulas piemērojamība ir ievērojami paplašinājusies salīdzinājumā ar 1998. gada Briseles konvenciju [11] un Regulu Nr. 1347/2000 [12]. Proti, Regula Nr. 1347/2000 bija attiecināma vienīgi uz civilprocesiem saistībā ar vecāku atbildību par laulāto kopīgajiem bērniem lietās par laulības saišu saraušanu (šķiršanu un atzīšanu par spēkā neesošu) vai laulāto atšķiršanu [13], bet Regula Nr. 2201/2003 neatkarīgi no tiesu iestādes rakstura ir piemērojama jau "visos strīdos" par vecāku atbildību. Proti, nolūkā garantēt "visu bērnu" vienlīdzību bez nošķīruma šī pēdējā ir piemērojama tādu bērnu situācijā, kuri ir dzimuši agrākās attiecībās, un miesīgajiem bērniem, neatkarīgi no tā, vai vecāku atbildību īsteno vecāki vai trešā persona, ņemot vērā arī atkalapvienojušās ģimenes.

31. Tomēr, neskatoties uz Savienības likumdevēja centieniem pieskaņot tiesību aktus vecāku atbildības jomā sabiedrības attīstībai, tā joprojām notiek straujākā ritmā nekā tiesību aktu pieskaņošanas process, un ir acīmredzams, ka turpina pastāvēt atsevišķas "krēslas zonas", attiecībā uz kurām tiesību akti nesniedz tiešu atbildi. Pamatlieta ilustrē vienu no šīm krēslas zonām, kas ir radušās sabiedrības attīstības gaitā, saistībā tostarp ar bērna personīgajām attiecībām ar citām personām, ar kurām viņu juridiski vai faktiski saista "ģimenes" saites (piemēram, kāda no vecākiem bijušais dzīvesbiedrs, bērna brāļi un māsas, vecvecāki vai vecāka, kuram ir piešķirta vecāku atbildība par bērnu, partneris). Šīs krēslas zonas var raisīt brīžam pat paradoksālas neskaidrības par personu, kas nav vecāki, aplūkojamajā gadījumā – vecvecāku, saskarsmes tiesību pastāvēšanu.

32. Saistībā konkrēti ar vecvecākiem, vai šī neskaidrība nav mulsinoša, ja zinām, ka principā un, ņemot vērā bērna interešu prioritāti, personīgās attiecības starp vecvecākiem un viņu mazbērniem, it īpaši sabiedrībā, kura atrodas pastāvīgā attīstībā, ir un paliek būtisks bērnu stabilitātes avots un svarīgs starppaaudžu saiknes faktors, kas nešaubīgi veicina viņu pašu identitātes veidošanos?

3. Bērna interešu prioritātes princips

33. Šo vispārējiem apsvērumiem veltīto daļu es nevaru noslēgt, nepievēršoties Regulas Nr. 2201/2003 vissvarīgākajam principam: bērna interešu prioritātei.

11 Šī konvencija tā arī nekad nestājās spēkā, jo tā tika aizvietota ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1347/2000 (2000. gada 29. maijs) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem (OV 2000, L 160, 19. lpp.) pēc tiesu iestāžu sadarbības civillietās "iekļaušanas Kopienu tiesību piemērošanas jomā", kas notika līdz ar atbilstošās nodaļas trešajā pīlārā pārvietošanu uz pirmo pīlāru (EK līguma IV sadaļas trešā daļa), 1999. gada 1. maijā stājoties spēkā Amsterdamas līgumam.

12 Jau kopš Regulas Nr. 1347/2000 pieņemšanas tās piemērošanas joma tika uzskatīta par ļoti ierobežotu. Par šīs regulas pozitīvajiem un negatīvajiem aspektiem skat. Borrás, A., "Le règlement n°1347/2000 sur la compétence, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière matrimoniale et en matière de responsabilité parentale des enfants communs", *Petites affiches*, 2002, Nr. 248, 12. lpp. "Haotiskā un viena otram tuvu sekojošo tiesību aktu pēctecība vienīgi šķiršanās un vecāku atbildības jomā" jo īpaši ir izskaidrojama ar zīmīgāku un jutīgāku nacionālo tradīciju dažādības pastāvēšanu, nekā tas ir laulāto mantisko attiecību jomā; skat. Ancel, B., un Muir Watt, H., "L'intérêt supérieur de l'enfant dans le concert des juridictions: le règlement Bruxelles II bis", *Revue critique de droit international privé*, 2005, Nr. 94 (4), 569.–586. lpp.

13 Citiem vārdiem, Regula Nr. 1347/2000 nebija piemērojama ne attiecībā uz bērniem, kas ir dzimuši ārpus apdraudētas laulības, ne bērnu aizsardzībai, kas dzīvo pie pāra, kuram nav laulību krīzes. Borrás, A., 12. lpp. Par Regulu Nr. 1347/2000 it īpaši skat. Gaudemet-Tallon, H., "Le règlement n°1347/2000 [..]", *Journal de droit international*, 2001, 381. lpp.

34. Šis princips ir viens no Savienības tiesību sistēmas pamatprincipiem [14]. Šajā ziņā, pirmkārt, ne vien visas dalībvalstis ir ratificējušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām [15], bet turklāt Tiesai jau ir bijusi izdevība atgādināt, ka šī konvencija ir saistoša ikvienai dalībvalstij un ka šis tiesību akts figurē daudzos starptautiskos cilvēktiesību aizsardzības instrumentos, kurus tā ņem vērā, piemērojot vispārējos Savienības tiesību principus [16]. Otrkārt, LES 3. panta 3. punktā ir noteikts, ka "Savienība izveido iekšējo tirgu", bet tālāk norādīts, ka Savienība "veicina [..] taisnīgumu [..], paaudžu solidaritāti un bērnu tiesību aizsardzību" [17].

35. Kas attiecas uz Regulu Nr. 2201/2003, tā ir balstīta uz bērna interešu prioritātes principu un viņa tiesību ievērošanu. Proti, tās preambulas 33. apsvērumā ir paredzēts, ka ar šo regulu tiek gādāts par to bērna pamattiesību ievērošanas nodrošināšanu, kas nostiprinātas Hartas 24. pantā. Šajā pantā bērni ir atzīti par neatkarīgiem un patstāvīgiem tiesību subjektiem, bērna interešu prioritāti nosakot par primāru apsvērumu valsts iestādēm un privātām struktūrām [18]. Šajā ziņā minams arī Hartas 7. pants par privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību.

36. Runājot, precīzāk, par Regulas Nr. 2201/2003 noteikumiem par jurisdikciju vecāku atbildības jomā, tie ir izstrādāti, ņemot vērā minēto principu un it īpaši tuvuma kritēriju. Tāpēc tās ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas tiesas, kuras atrodas vislabākajā vietā, lai izšķirtu jebkādus jautājumus par vecāku atbildību un līdz ar to arī par saskarsmes tiesībām [19]. Turklāt bērna interesēs Regula Nr. 2201/2003 izņēmuma kārtā vai noteiktos apstākļos pieļauj to, ka piekritīgā tiesa var nodot lietu citas dalībvalsts tiesai, ja šī tiesa atrodas labākā vietā, lai izspriestu lietu [20].

37. Visbeidzot, bērna interešu prioritāti Tiesa ir atzinusi par prizmu, caur kuru ir jālasa Savienības tiesību normas [21]. Savā judikatūrā tā atsaucas uz bērnu interesēm dzīvot savu ģimenes dzīvi, ko aizsargā arī pamattiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kas nostiprinātas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas [22] 8. pantā.

38. Līdz ar to nav nekādu šaubu, ka bērna interešu prioritātes principam ir jābūt vadlīnijai ikvienā gadījumā, kad tiek teleoloģiski interpretētas Regulas Nr. 2201/2003 normas, kas attiecas, kā tas ir aplūkojamajā gadījumā, uz vecvecāku prasību par saskarsmes tiesībām. Pie tā es atgriezīšos vēlāk.

14 Savienības *acquis* apkopojumu attiecībā uz bērna tiesībām skat.: Eiropas Komisija, Tieslietu ĢD, *EU Acquis and Policy Documents on the Rights of the Child*, 2015. gada decembris, 1.–83. lpp. Skat. arī ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietā *Chavez-Vilchez* u.c. (C-133/15, EU:C:2016:659, 42. punkts).

15 1989. gada 20. novembrī Ņujorkā noslēgtā konvencija. Tās 3. panta 1. punktā ir paredzēts, ka "visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdošanas iestādes, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses".

16 Skat. spriedumu, 2006. gada 27. jūnijs, Parlaments/Padome (C-540/03, EU:C:2006:429, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

17 Bērna interešu aizsardzība ir arī būtisks Savienības ārējās darbības aspekts. Skat. LES 3. panta 5. punktu.

18 Hartas 24. pantā ir nostiprināti trīs bērnu tiesību pamatprincipi: tiesības brīvi paust savu viedokli atbilstīgi savam vecumam un briedumam (24. panta 1. punkts), tiesības uz to, lai viņu interešu prioritāte būtu primārs apsvērums visās viņus skarošās darbībās (24. panta 2. punkts), un tiesības regulāri uzturēt personīgas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņu interesēm (24. panta 3. punkts).

19 Skat. Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 12. apsvērumu un 8. pantu.

20 Skat. Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 13. apsvērumu un 15. pantu. Jānorāda arī, ka īpaša uzmanība šajā regulā ir pievērsta bērna uzklausīšanai. Šajā nozīmē skat. Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 19. apsvērumu, 41. panta 2. punkta c) apakšpunktu un 42. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

21 Saistībā ar Regulu Nr. 2201/2003 skat. it īpaši spriedumus, 2008. gada 11. jūlijs, *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 48. un 51. punkts), un 2009. gada 2. aprīlis, *A* (C-523/07, EU:C:2009:225, 61. un 64. punkts). Skat. arī ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumus lietā *Rinau* (C-195/08 PPU, EU:C:2008:377, 20. punkts). Skat. arī spriedumu, 2016. gada 13. septembris, *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 66., 81. un 85. punkts), un ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumus lietās *Rendón Marín* un *CS* (C-165/14 un C-304/14, EU:C:2016:75, 174. punkts).

22 Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, kas noslēgta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā – "ECPAK").

B. Prejudiciālais jautājums

39. Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 2. panta 10. punktā minētais jēdziens "saskarsmes tiesības" ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir attiecināms arī uz vecvecāku saskarsmes tiesībām ar viņu mazbērniem.

40. Taču, lai arī jēdziens "saskarsmes tiesības" ir tieši lietots Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 2. panta 10. punktā, šajās tiesību normās tieši netiek precizēts, vai šīs tiesības aptver vai neaptver kādu citu personu, kuras nav vecāki, saskarsmes tiesības.

41. Tātad šo tiesību normu interpretācijas nolūkos ir nepieciešams ņemt vērā ne vien to tekstu, bet arī to kontekstu un ar Regulu Nr. 2201/2003 sasniedzamos mērķus.

42. Iesākumā jānorāda, ka saistībā ar vecāku atbildības jēdzienu un Regulas Nr. 2201/2003 mērķiem Čehijas Republikas valdība un Komisija, tostarp pamatojoties uz šīs regulas tekstu, savos rakstveida apsvērumos aizstāv viedokli, ka minētā regula ir piemērojama vecvecāku saskarsmes tiesībām. Šķiet, ka savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa piekrīt šim viedoklim [23].

1. Regulas Nr. 2201/2003 normu teksts un uzbūve

43. Attiecībā uz vecāku atbildību Regulas Nr. 2201/2003 1. pantā ir precizēts, ka neatkarīgi no tiesu iestādes rakstura šo regulu piemēro lietās, kas saistītas ar "[šīs atbildības] iegūšanu, īstenošanu, deleģēšanu, ierobežošanu vai izbeigšanu". Lai varētu adekvāti noteikt Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas jomu [24], Savienības likumdevējam bija svarīgi precizēt vecāku atbildības jēdzienu. Proti, šis jēdziens nebija definēts ne 1998. gada Briseles konvencijā [25], ne Regulā Nr. 1347/2000. Tāpēc likumdevējs izšķīrās par labu vecāku atbildības jēdziena vienotai definīcijai [26]. Šis jēdziens ir definēts Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 7. punktā kā "visas tiesības un pienākum[i] attiecībā uz bērna personu vai bērna īpašumu, kuras piešķir fiziskai vai juridiskai personai ar spriedumu, likumu izpildi vai nolīgumu, kam ir juridisks spēks". Līdz ar to vecāku atbildība var tikt piešķirta gan fiziskajām, gan juridiskajām personām [27]. Turklāt vecāku atbildības jēdziens jo īpaši ietver aizgādības tiesības un saskarsmes tiesības, kas nozīmē, ka to var sadalīt šajos divos elementos [28]. Šā iemesla dēļ Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē gan valsts tiesībās atzītie aizgādības tiesību subjekti, gan saskarsmes tiesību subjekti var tik kvalificēti par vecāku atbildības, kura jo īpaši ietver abas šīs tiesības, subjektiem [29].

23 Proti, lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 5.3. punktā iesniedzējtiesa norāda, ka, "lai gan šāds secinājums tieši neizriet no regulas formulējuma [..], to var izsecināt no regulas vispārējās sistēmas, satura un mērķa".

24 Skat. šo secinājumu 30. punktu.

25 Kas attiecas uz vecāku atbildības jēdzienu 1998. gada Briseles konvencijā, *Borrás* ziņojumā bija norādīts, ka šis jēdziens "būtu jāprecizē katras dalībvalsts, kurā atbildības jautājums tiek izvērtēts, iekšējās tiesībās". Tādējādi saskaņā ar šo konvenciju vecāku tiesības un pienākumi bija definējami valsts tiesībās.

26 Atšķirībā no 1998. gada Briseles konvencijas Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas nolūkos bija nepieciešama vecāku atbildības autonoma interpretācija, kas galu galā tika apstiprināta ar šā jēdziena definīciju, kas ietverta šīs regulas 2. panta 7. punktā. Šajā nozīmē skat. Pintens, W., no: Magnus, U., Mankowski, P. (red.), *Brussels II bis Regulation*, European Commentaries on Private International Law, Sellier European Law Publishers, 2016, 1. panta 59. punkts un 2. panta 19. punkts.

27 Subjekta, kam ir vecāku atbildība, noteikšana ir pavisam cits jautājums. Regulā Nr. 2201/2003 nav noteikts, kādai personai ir jābūt par vecāku atbildības subjektu, bet saistībā ar tostarp aizgādības tiesību un saskarsmes tiesību subjekta noteikšanu tiek norādīts uz dalībvalstīm. Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 5. oktobris, *McB.* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 40.–43. punkts).

28 Aizgādības tiesības Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 9. punktā ir definētas kā "tiesības un pienākum[i], kas attiecas uz rūpēm par bērnu, un jo īpaši tiesības noteikt bērna dzīvesvietu". Par šo jēdzienu skat. spriedumu, 2010. gada 5. oktobris, *McB.* (C 400/10 PPU, EU:C:2010:582, 40.–43. punkts).

29 Šajā nozīmē skat. Francq S., "La responsabilité parentale en droit international privé. Entrée en vigueur du règlement Bruxelles II bis et du Code de droit international privé", *Revue trimestrielle de droit familial*, 2005, Nr. 3, 691.–711. lpp. Skat. arī Pintens, W., minēts iepriekš, 2. pants, 23. punkts. Starp citu, šie autori uzskata, ka vecvecāks, kuram ir saskarsmes tiesības ar savu mazdēlu, ir arī vecāku atbildības subjekts Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē. Tomēr jāatzīmē, ka atsevišķu valstu tiesībās vecāku atbildība ir vienīgi vecākiem, kamēr trešajām personām ir vien ļoti ierobežotas tiesības, pat ja tām ir piešķirtas saskarsmes tiesības.

44. Kas attiecas uz saskarsmes tiesībām Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 10. punkta nozīmē, tās ir definētas kā "jo īpaši, tiesības ierobežotā laikposmā paņemt bērnu uz vietu, kas nav viņa pastāvīgā dzīvesvieta". Tādējādi šī definīcija norāda tikai uz vienu saskarsmes tiesību satura pusi, nenorādot uz personām, kuras var būt to subjekti [30].

45. Savukārt Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 8. punktā kā persona, kam ir vecāku atbildība, ir definēta "jebkur[a] person[a], kam ir vecāku atbildība par bērnu" [31].

46. Manā ieskatā, no Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 7., 8. un 10 punkta izriet, ka Savienības likumdevējs apzināti ir lietojis plašas definīcijas, lai aptvertu vairumu gadījumu. Šāds nodoms izriet no tādu vispārīgu formulējumu kā "visas tiesības un pienākumi" vai "jebkura persona", kā arī vārdkopas "jo īpaši" lietojuma. It īpaši šīs vārdkopas lietojums saskarsmes tiesību jēdziena definīcijā Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 10. punktā, manā ieskatā, liecina par Savienības likumdevēja gribu izšķirties par labu šo tiesību plašai definīcijai.

47. Līdz ar to, ja, ņemot vērā Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 7. un 8. punktu, vecāku atbildības jēdzienā ietilpst ikviena fiziska vai juridiska persona ar saskarsmes tiesībām – un šīs tiesības ir plaši definētas arī šīs regulas 2. panta 10. punktā – man šķiet skaidrs, ka gan vecāku atbildība (kā vispārējs jēdziens), gan saskarsmes tiesības (kā šā vispārējā jēdziena elements) šajā regulā var būt ikvienai fiziskajai vai juridiskajai personai [32].

48. Ir tiesa, ka no minētā panta 7. punktā ietvertās vecāku atbildības jēdziena definīcijas izriet, ka saskarsmes tiesības ir tikai viens no vecāku atbildības elementiem [33]. It īpaši tādā situācijā kā pamatlietā, kad saskaņā ar valsts tiesībām vecāki īsteno vecāku atbildību kopīgi, bērna aizgādība ir tikai vienam no vecākiem (aplūkojamajā gadījumā tēvam), bet otram vecākam (aplūkojamajā gadījumā mātei) parasti ir saskarsmes tiesības. Šajā kontekstā, ja trešā persona prasa saskarsmes tiesības, jurisdikcijas noteikšanas nolūkos rodas jautājums par to, vai Regula Nr. 2201/2003 aptver arī atsevišķas saskarsmes tiesības no tām, kas valsts tiesībās ir piešķirtas vienam no abiem vecākiem (aplūkojamajā gadījumā mātei), un vai līdz ar to šo tiesību īstenošanu var prasīt arī tādas trešās personas kā vecvecāki.

49. Lai atbildētu uz šo jautājumu, jāatgādina, ka no Regulas Nr. 2201/2003 normu teksta un uzbūves izriet, ka Savienības likumdevējs ir vēlējies aptvert vislielāko skaitu nosacījumu, kas ļauj bērnam uzturēt personīgas attiecības ne vien ar saviem vecākiem, bet arī ar citiem ģimenes locekļiem vai tuvām personām [34]. Manā ieskatā, ne izskatītajās definīcijās, ne arī to kontekstā principā nav nekā tāda, kas nepieļautu to, ka vecāmāte var atsaukties uz regulas noteikumiem par jurisdikciju, lai prasītu saskarsmes tiesības.

50. Ir jāpārbauda, vai šādu interpretāciju pastiprina arī Regulas Nr. 2201/2003 normu mērķi.

2. Regulas Nr. 2201/2003 normu teleoloģiskā interpretācija

51. Arī interpretācija, kurā tiek ņemts vērā Regulas Nr. 2201/2003 mērķis, apstiprina šīs regulas piemērojamību vecvecāku saskarsmes tiesībām.

30 Regulā Nr. 2201/2003 šī definīcija ir ierobežota vienīgi *ratione temporis* ("ierobežotā laikposmā"), un no šīs definīcijas neizriet nekāds ierobežojums *ratione personae*.

31 Ar šo definīciju tiek precizēts, ka vecāku atbildība var būt arī personām, kuras nav vecāki. Šis termins iekļauj ne vien subjektus, kuri vecāku atbildību ieguvuši asinsradniecības, aizbildnības, aizgādnības un analoģisku institūtu ceļā, bet arī subjektus, kas vecāku atbildību ieguvuši kā tāda vecāka, kuram ir vecāku atbildība, partneri. Skat. Pintens, W., 2016, minēts iepriekš, 2. panta 22. punkts.

32 Šajā nozīmē skat. Pintens, W., minēts iepriekš, 88. lpp.: "Since the Brussels IIbis Regulation has a broader scope – third persons can be holders of parental responsibility – there is no reason to exclude rights of access from the scope of the Regulation when the holder is a third person."

33 Skat. šo secinājumu 43. punktu.

34 Tā tas tostarp ir vecāka, kuram ir vecāku atbildība, partnera gadījumā. Proti, bērnam var būt izveidojušās ļoti tuvas, ciešas un stabilas personīgas attiecības ar viņa mātes vai tēva partneri. Skat. šo secinājumu 45. punktu un 31. zemsvītras piezīmi.

52. Vispirms atgādināšu, ka viens no Regulas Nr. 2201/2003 mērķiem ir veicināt tiesu nolēmumu savstarpējo atzīšanu. Tas izriet no šīs regulas preambulas 2. apsvēruma, kurā ir uzsvērts, ka šī tiesu nolēmumu savstarpējā atzīšana ir "pamat[s] patiesas tiesiskuma telpas izveidei" [35]. Šā iemesla dēļ dalībvalstī taisīto nolēmumu atzīšana un izpilde būtu "jābalsta uz savstarpējas uzticēšanās principu, un neatzīšanas iemesli jāsaglabā noteiktā minimuma līmenī", kā tas pausts Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 21. apsvērumā. Turklāt no šīs regulas preambulas 2. apsvēruma izriet, ka saskarsmes tiesības ir Savienības likumdevēja prioritāte.

53. Tālāk, saistībā ar visu bērnu vienlīdzības nodrošināšanu Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 5. apsvērumā ir paredzēts, ka šī regula attiecas uz visiem nolēmumiem par vecāku atbildību, tostarp uz bērnu aizsardzības pasākumiem, neatkarīgi no saiknes ar laulības lietu [36]. Šajā ziņā, kā tas izriet no Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 7., 8. un 10. punkta, tajā ir saglabāts plašs personu, kurām ir vecāku atbildība, jēdziens, kas aptver ne vien ikvienu fizisko personu, kas īsteno vecāku atbildību pār bērnu, bet arī trešās personas vai juridiskās personas, piemēram, bērnu aizsardzības iestādes.

54. Visbeidzot, atgādināšu, kā tas izriet no šo secinājumu 35.–37. punkta, ka Regulas Nr. 2201/2003 normas par vecāku atbildību un tostarp tās normas par jurisdikciju ir izstrādātas un tātad ir jāinterpretē, ņemot vērā nevis pieprasītāja intereses, bet bērna interešu prioritāti un jo īpaši ņemot vērā tuvuma kritēriju [37]. Tādējādi Regulas Nr. 2201/2003 teleoloģiskā interpretācija ir veicama bērna interešu prioritātes kā vadošā principa, kas nostiprināts gan tās preambulas apsvērumos, gan normās, gaismā [38].

55. Ņemot vērā iepriekš minēto, kādus secinājumus mēs varam izdarīt no Regulas Nr. 2201/2003 mērķu izvērtēšanas?

56. Tagad atbilde, manuprāt, ir acīmredzama. Protams, nav speciālo normu, kas būtu piemērojamas tādai situācijai kā pamatlietā, kurā vecvecāks lūdz saskarsmes tiesības ar savu mazdēlu. Tomēr, manā ieskatā, tādēļ vien vēl nepastāv likuma robs. Proti, no Regulas Nr. 2201/2003 mērķiem skaidri izriet, ka nekas neattaisno saskarsmes tiesību izslēgšanu no šīs regulas piemērošanas jomas gadījumā, kad saskarsmes tiesību pieprasītājs ir persona, kura nav kāds no vecākiem un kurai juridiski vai faktiski ir ģimenes saites ar bērnu, kā tas ir aplūkojamajā gadījumā. Turklāt saskarsmes tiesību piešķiršana personai, kura nav kāds no vecākiem, varētu uzurpēt šo pēdējo tiesības un pienākumus (aplūkojamajā gadījumā tēva aizgādības tiesības un mātes saskarsmes tiesības). Tāpēc, lai izvairītos no konfliktējošiem pasākumiem un ievērotu bērna interešu prioritāti, būtu vajadzīgs, lai par saskarsmes tiesībām lemtu viena un tā pati tiesa – bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesa [39].

35 Skat. arī Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 23. apsvērumu. Eiropadomes sanāksmes Tamperē 1999. gada 15. un 16. oktobrī secinājumi, 34. punkts, pieejami šajā interneta vietnē: http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_fr.htm, un Komisijas darba dokuments "Reconnaissance mutuelle des décisions en matière de responsabilité parentale", COM(2001) 166, *final*, 3. lpp.

36 Tā kā Regula Nr. 2201/2003 ir attiecināma uz visiem nolēmumiem vecāku atbildības jomā, tai ir jāietver arī visi nolēmumi ne vien par vecāku, bet arī trešo personu, "tostarp vecvecāku", saskarsmes tiesībām Šajā nozīmē skat. Pintens, W., minēts iepriekš, 1. pants, 70. punkts.

37 Skat. Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 12. apsvērumu.

38 Skat. šo secinājumu 73. un 74. punktu.

39 Šāds secinājums ir izdarāms vēl jo vairāk tādēļ, ka tiesību aktu, ar ko nosaka piemērojamo likumu jautājumos par vecāku atbildību, kolīziju normas nav saskaņotas. Tādējādi, ja dažādu dalībvalstu tiesas lemtu par vairāku personu (vecāku un vecvecāku) vecāku atbildību, tās piemērotu valsts tiesību aktos ietvertās kolīziju normas. Tomēr šīs normas var būt ļoti atšķirīgas. Tādējādi nolēmumus par vairāku personu īstenotu vecāku atbildību pieņemtu dažādas tiesas saskaņā ar ievērojami atšķirīgiem tiesību aktiem, pat ja šie nolēmumi būtībā skartu vienu un to pašu bērnu. Savukārt izvēle par labu Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas jomu nosakošo jēdzienu plašai pieejai ļauj panākt zināmu nolēmumu saskaņotību, vismaz ciktāl ir runa par piemērojamajiem tiesību aktiem, un palīdz izvairīties no sarežģījumiem, kas rodas saskaņotu kolīziju normu neesamības dēļ.

57. Sekojot šādai domu virknei, es piekrītu Komisijas argumentam, ka tad, ja citu personu, kuras nav vecāki, saskarsmes tiesību prasības tiek izslēgtas no Regulas Nr. 2201/2003 piemērošanas jomas, jurisdikcija attiecībā uz šīm prasībām būs nosakāma ar nesaskaņotiem valstu noteikumiem. Pieaugtu risks, ka bērns var tikt ierauts strīdā tiesā, ar kuru viņam nav ciešas saiknes, un paralēlu tiesvedību, kā arī pretrunīgu nolēmumu risks, un tas neatbilstu Regulas Nr. 2201/2003 mērķim, kas paredz ieviest vienotus jurisdikcijas noteikumus, kuros ievērots tuvuma princips tiesu procesos.

58. Tātad no šo secinājumu 43.–57. punkta izriet, ka tāda Regulas Nr. 2201/2003 normu interpretācija, saskaņā ar kuru šī regula attiecas uz vecvecāka prasību par saskarsmes tiesībām, nebūtu pretrunā mērķim, kādu šajā regulā ir izvirzījis Savienības likumdevējs.

59. Kā es to izskaidrošu turpinājumā, šo interpretāciju pastiprina arī Regulas Nr. 2201/2003 vēsture.

3. Regulas Nr. 2201/2003 normu vēsturiskā interpretācija

60. Pirms piedāvāju atbildi uz iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, man šķiet atbilstoši izvērtēt ne vien Regulas Nr. 2201/2003 pieņemšanas vēsturi, bet arī tiesisko regulējumu, kāds bija spēkā pirms šīs regulas.

a) Regulas Nr. 2201/2003 sagatavošanas darbi

61. Pirmkārt, kas attiecas uz sagatavošanas darbiem, jāatgādina, kā tas izriet no šo secinājumu 30. un 43. punkta, ka Regulas Nr. 1347/2000, pirms Regulas Nr. 2201/2003 pastāvējušā regulējuma, piemērošanas joma saistībā ar vecāku atbildību bija ierobežota vienīgi ar strīdiem, kuros iesaistīti vecāki. Šis ierobežojums bija piemērojams arī attiecībā uz tiesvedībām par saskarsmes tiesībām (viena no vecākiem saskarsmes tiesībām).

62. 2000. gadā, ņemot vērā ievērojamo skaitu ģimenes strīdu, kuru pamatā bija neiespējamība vecākiem īstenot savas saskarsmes tiesības citā dalībvalstī, Francijas Republika nāca klajā ar iniciatīvu pieņemt Padomes regulu par nolēmumu savstarpējo atzīšanu saistībā ar bērnu saskarsmes tiesībām [40]. Izvērtējusi šo iniciatīvu, Eiropas Savienības Padome secināja, ka tā ir virzāma vien paralēli ar darbiem Regulas Nr. 1347/2000 piemērošanas jomas paplašināšanai. Tas nodrošināja vienlīdzīgu attieksmi pret visiem bērniem, ņemot vērā tādu sociālo realitāti kā, piemēram, ģimenes struktūru dažādošanās [41].

63. 2001. gadā Komisijas priekšlikuma regulai par vecāku atbildību izstrādes stadijā šī iestāde publicēja darba dokumentu, no kura nepārprotami izrietēja, ka saskarsmes tiesībām tā plāno noteikt krietni plašāku nozīmi nekā Regulā Nr. 1347/2000 [42]. Šajā darba dokumentā Komisija norādīja, ka "tā kā šā jautājuma regulēšanu [Regula Nr. 1347/2000] atstāj valsts tiesību ziņā, attiecībā uz saskarsmes tiesību īstenošanu jaunajā tiesību aktā tiek piedāvāts iet tālāk, paredzot, piemēram, ka ikvienam bērna iepriekšējās ģimenes loceklim, piemēram, kāda no vecākiem bijušajam laulātajam, ir saskarsmes tiesības vai tiesības prasīt šādu tiesību piešķiršanu" [43]. Minētajā dokumentā Komisija arī uzskatīja, ka atsevišķas dalībvalstis varētu formulēt jautājumus pēc būtības par saskarsmes tiesību tiesīgo personu noteikšanu kā nosacījumus, kuru ievērošana būtu priekšnosacījums nolēmuma atzīšanai citās dalībvalstīs. Turklāt šajā pašā dokumentā tā norādīja, ka tādu jautājumu iekļaušana rada reālus draudus virzībai uz dotās dalībvalsts nolēmumu pārskatīšanu pēc būtības, kaitējot pašam savstarpējās atzīšanas mērķim. Tādējādi Komisija nonāca pie secinājuma, ka jaunā juridiskā instrumenta

40 OV 2000, C 234, 7. lpp. Skat. arī Regulas Nr. 2201/2003 preambulas 4. apsvērumu. Šī iniciatīva attiecās tikai uz viena no vecākiem saskarsmes tiesību īstenošanu.

41 Skat. šo secinājumu 29. punktu un COM(2001) 166, galīgā redakcija, 1. un 2. lpp.

42 COM(2001) 166, galīgā redakcija, 1. lpp.

43 Turpat, 20. lpp.

paplašināšana, ar to aptverot visus nolēmumus par vecāku atbildību "neatkarīgi no to satura, konkrētajiem bērniem vai personām, kuras var īstenot aizgādības tiesības vai saskarsmes tiesības", ļautu labāk izpildīt Padomes mandātu attiecībā uz šo jauno instrumentu un īstenot pirmo etapu savstarpējās atzīšanas pasākumu programmā, kura mērķis bija atcelt eksekvatūru [44].

64. Savos rakstveida apsvērumos Komisija uzsver, ka darba dokumentā ir norādīts arī uz projektu Eiropas konvencijai par personīgajām attiecībām saistībā ar bērniem [45]. Tā precizē, ka šajā projektā bērniem bija atzītas tiesības uzturēt personīgas attiecības ne vien ar viņu vecākiem, bet arī ar citām personām, kurām ar viņiem ir ģimenes saites, kā tas ir vecvecāku gadījumā [46].

65. Manā ieskatā, no šo secinājumu 61.–63. punkta skaidri izriet, ka Regulas Nr. 2201/2003 izstrāde apstiprina Savienības likumdevēja gribu paplašināt Regulas Nr. 1347/2000 piemērošanas jomu, kas bija ierobežota ar strīdiem vecāku starpā. Šo gribu apstiprina tas, ka šajā izstrādē skaidri bija paredzēti visi nolēmumi saistībā ar vecāku atbildību un līdz ar to saskarsmes tiesībām neatkarīgi no personām, kuras tās var īstenot, un neizslēdzot vecvecākus.

b) 1996. gada Hāgas konvencija

66. Jāatzīmē, ka Regulas Nr. 2201/2003 normām par jurisdikciju vecāku atbildības jomā kā paraugs lielā mērā ir ņemta 1996. gada 19. oktobra Hāgas konvencija [47]. Regulā Nr. 2201/2003 ir notikusi iedvesmošanās no vienotās jurisdikcijas principa [48], proti, šajā konvencijā nostiprinātās bērna pastāvīgās dzīvesvietas valsts iestāžu jurisdikcijas [49].

67. 1996. gada Hāgas konvencijas 3. pantā ir definēti pasākumi, kas ietilpst tās piemērošanas jomā. Šie pasākumi tostarp ietver tādus, kas skar vecāku atbildību, un tādus, kas skar saskarsmes tiesības [50]. Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 7. punktā būtībā ir pārņemta vecāku atbildības definīcija, kas izriet no 1996. gada Hāgas konvencijas, bet atšķirībā no vecāku atbildības jēdziena definīcijas Regulā Nr. 2201/2003 šajā definīcijā [51] tieši nav minētas saskarsmes tiesības. Šī noklusēšana principā ļauj uzskatīt, ka šajā konvencijā saskarsmes tiesību subjekts ne obligāti ir arī vecāku atbildības subjekts [52].

68. Savukārt saskarsmes tiesību definīcija Regulas Nr. 2201/2003 2. panta 10. punktā ir formulēta identiski 1996. gada Hāgas konvencijā ietvertajai [53]. Tomēr *P. Lagarde* ziņojumā nekas nav teikts par to, vai personu, kuras nav vecāki, tostarp vecvecāku, iesniegtās prasības par saskarsmes tiesībām ietilpst 1996. gada Hāgas konvencijas piemērošanas jomā.

44 Turpat, 5. un 20. lpp. Skat. arī Padome (Tieslietu, iekšlietu un civilās aizsardzības padome), 2000. gada 30. novembris un 1. decembris, 4. un 5. lpp., "Pasākumu programma, lai īstenotu nolēmumu savstarpējās atzīšanas principu civillietās un komerclietās" (OV 2001, C 12, 1. lpp.).

45 COM(2001) 166, galīgā redakcija, 15. lpp., 33. atsauce. Par šo konvenciju skat. šo secinājumu 72. punktu.

46 Komisijas darba dokumentā ir minēta arī jēdziena "ģimenes saites" definīcija minētajā konvencijas projektā. Skat. COM(2001) 166, galīgā redakcija, 15. lpp., 33. atsauce.

47 Konvencija par jurisdikciju, piemērojamām tiesībām, atzīšanu, izpildi un sadarbību sakarā ar vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem (turpmāk tekstā – "1996. gada Hāgas konvencija"), pieejama šajā interneta vietnē: https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/full-text/?cid=70.

48 Saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 8. panta 2. punktu uz tā 1. punktu attiecas 9., 10. un 12. panta noteikumi.

49 8. un nākamie panti. Skat. arī šo secinājumu 6., 9. un 34. punktu. Par nepieciešamību vienveidīgi interpretēt identiskos 1996. gada Hāgas konvencijas un Regulas Nr. 2201/2003 jēdzienus skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *A* (C-523/07, EU:C:2009:39, 24.–26. punkts).

50 Šīs konvencijas 3. panta a) un b) punktā ir noteikts, ka "1. pantā minētie pasākumi var jo īpaši attiekties uz: vecāku atbildības pilnīgu vai daļēju iegūšanu, īstenošanu, izbeigšanos vai ierobežošanu, kā arī uz tās deleģēšanu; [..] saskarsmes tiesībām, tostarp tiesībām uz noteiktu laiku aprūpēt bērnu vietā, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta".

51 Saskaņā ar šīs konvencijas 1. panta 2. punktu "termins "vecāku atbildība" ir vecāku vara vai citas līdzīgas atbildības attiecības, kas nosaka vecāku, aizbildņu vai citu likumīgo pārstāvju tiesības, pilnvaras un pienākumus attiecībā uz bērna personu vai īpašumu". Skat. *Paul Lagarde* skaidrojošo ziņojumu par 1996. gada Hāgas konvenciju, pieejams šajā interneta vietnē: https://assets.hcch.net/upload/expl34.pdf.

52 Saskaņā ar *P. Lagarde* ziņojumu, minēts iepriekš, 542. lpp., "[vecāku atbildības] definīcija ir plaša. Šo atbildību parasti īsteno vecāki, bet to, ievērojot valstu tiesību aktos paredzētos nosacījumus, pilnībā vai daļēji var darīt arī trešās personas vecāku nāves, invaliditātes, nepiemērotības vai necienīguma gadījumos vai gadījumā, ja vecāki pametuši savu bērnu".

53 Par Regulas Nr. 2201/2003 saistību ar 1996. gada Hāgas konvenciju skat. šīs regulas 61. pantu.

69. Tomēr Hāgas starptautisko privāttiesību konferences dalībvalstu vēlāk pieņemtajās instrukcijās ir norādīts, ka tas, cik svarīgi bērnam ir uzturēt personīgas attiecības ar citām personām, ar kurām viņu saista ģimenes saites, ir plaši atzīts, un ir precizēts, ka "ne 1980. gada Hāgas konvencija, ne 1996. gada Hāgas konvencija neierobežo saskarsmes tiesības tikai ar tām, kas pastāv vecāku un bērnu starpā" [54].

70. Ņemot vērā visus šos apstākļus un jo īpaši bērna interešu prioritāti kā ikvienas Regulas Nr. 2201/2003 normas par vecāku atbildību interpretācijas vadošo principu, es esmu pārliecināts, ka šī regula ir piemērojama arī vecvecāku prasībai par saskarsmes tiesībām.

4. Citi starptautiskie instrumenti saistībā ar personīgajām attiecībām ar bērniem

71. Saskarsmes tiesību plaša interpretācija nav raksturīga tikai Regulai Nr. 2201/2003. Proti, arī citos starptautiskajos instrumentos saistībā ar personīgajām attiecībām ar bērniem ir izvēlēts paplašināts saskarsmes tiesību jēdziens.

72. Šajā ziņā jāatzīmē, pirmkārt, ka Konvencijas par personīgajām attiecībām ar bērniem 5. panta 1. punktā ir noteikts, ka, "ievērojot bērna intereses, var tikt nodibinātas personīgas attiecības starp bērnu un personām, kuras nav vecāki un kurām ir ģimenes saites ar viņu" [55]. Savukārt šīs konvencijas 2. panta d) punktā "ģimenes saites" ir definētas kā "ciešas attiecības, piemēram, tās, kas pastāv starp bērnu un viņa vecvecākiem vai viņa brāļiem un māsām, kas izriet no likuma vai no faktiskām ģimenes attiecībām".

73. Šajā ziņā minētās konvencijas paskaidrojošajā ziņojumā vispirms ir precizēts, ka personu, kas nav vecāki, noteikšanai, ar kurām bērns var uzturēt personīgas attiecības, ciktāl tas nav pretrunā viņa interešu prioritātei, ir "vislielākā nozīme" [56]. Tālāk tajā ir uzsvērts, ka atsevišķās dalībvalstīs tiesību aktiem ir tendence paplašināt to personu loku, kurām tiek piešķirtas vai kuras ir tiesīgas prasīt personīgas attiecības ar bērnu. Tajā ir atgādināts, ka, kamēr "šie tiesību akti piešķir vecvecākiem tiesības uzturēt personīgas attiecības ar bērnu, tikmēr citi tiem atvēlē vienīgi tiesības prasīt uzturēt šīs personīgās attiecības" [57]. Visbeidzot, šajā ziņojumā tiek konstatēts, ka judikatūrā par ECPAK ir atzīts, ka ECPAK 8. panta aizsardzība ir attiecināma arī uz personīgo attiecību saglabāšanu starp vecvecāku un viņa mazbērniem [58].

74. Tāpēc, otrkārt, ir jāatgādina, ka ECPAK 8. pantā tiek atzīts, ka "ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves [..] neaizskaramību". Kā tas tika norādīts iepriekšējā punktā, ECT ir atzinusi, ka "saites starp vecvecākiem un mazdēliem arī ir ģimenes saites Konvencijas 8. panta izpratnē" [59]. Tostarp lietā, kurā bija runa par vecāku atbildības apturēšanu, šī tiesa atzina, ka "nav strīda par to, ka Konvencijas 8. pants aptver jautājumus par attiecībām starp [vecomāti] un viņas

54 *Contacts transfrontières relatifs aux enfants. Principes généraux et Guide de bonnes pratiques*, *Conférence de La Haye de droit international privé*, Family Law, 2008, 5. lpp., un 38. zemsvītras piezīme. Starp citu, jānorāda, ka atsauces uz vecvecāku saskarsmes tiesībām ir atrodamas 5.B un 8.A piemērā, kas ietverti *Manuel pratique sur le fonctionnement de la Convention de La Haye de 1996 sur la protection des enfants*, 2014, 64., 65. un 86. lpp., pieejama šajā interneta vietnē: https://www.hcch.net/fr/instruments/conventions/publications1/?dtid=3&cid=70.

55 Konvencija par personīgajām attiecībām ar bērniem, Eiropas Padome, *Série des traités européens*, Nr. 192, Strasbūra, 2003. gada 15. maijs. No dalībvalstīm šo konvenciju ir ratificējušas vienīgi Čehijas Republika, Horvātijas Republika, Maltas Republika un Rumānija. Tomēr tā tik un tā ir nozīmīga, jo tajā galvenokārt ir kodificēta Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") judikatūra par visās dalībvalstīs saistošās ECPAK 8. pantā nostiprināto tiesību uz ģimenes dzīves aizsardzību interpretāciju.

56 Konvencijas par personīgajām attiecībām ar bērniem paskaidrojošais ziņojums, Eiropas Padome, *Série des traités européens*, Nr. 192, Strasbūra, 2003. gada 15. maijs, 9. un 34. punkts. Šajā ziņojumā ir minēta arī Eiropas Konvencija par nolēmumu atzīšanu un izpildi bērnu aizgādības jomā un bērnu aizgādības atjaunošanu, Eiropas Padome, Luksemburga, *Série des traités européens*, Nr. 105, Luksemburga, 1980. gada 20. maijs, kurā tiek norādīts uz "personu", kas atsaucas uz saskarsmes tiesībām.

57 Konvencijas par saskari ar bērniem paskaidrojošais ziņojums, 9. un 47. punkts. Par salīdzināmu tiesisko regulējumu vecāku atbildības jomā skat. Granet, F., "L'exercice de l'autorité parentale dans les législations européennes", *La documentation française*, 2002.

58 Konvencijas par saskari ar bērniem [..] paskaidrojošais ziņojums, 9. punkts.

59 Lietā, kurā bija runa par vecvecāku saskarsmes tiesību apturēšanu sakarā ar kriminālprocesu pret viņu dēlu, bērna tēvu, skat. ECT spriedumu, 2015. gada 20. janvāris, *Manuello* un *Nevi* pret Itāliju, CE:ECHR:2015:0120JUD000010710, 53. punkts un tajā minētā judikatūra.

mazbērniem". Turklāt šī tiesa atgādināja, ka "ģimenes dzīve 8. panta izpratnē ietver vismaz attiecības tuvāko radinieku starpā, kuriem tajās var būt ievērojama nozīme, piemēram, starp vecvecākiem un mazbērniem. Šādi paplašinātā ģimenes dzīves neaizskaramība uzliek valstij pienākumu rīkoties tādā veidā, lai atļautu šo attiecību normālu attīstību" [60].

75. Manā ieskatā, no šo secinājumu 43.–74. punkta skaidri izriet, ka Regulas Nr. 2201/2003 normu gramatiskā, teleoloģiskā, sistēmiskā un vēsturiskā analīze apstiprina domu, ka jurisdikcijas noteikums šīs regulas 8. pantā ir piemērojams arī citu personu, kas nav vecāki, tostarp citu juridisko vai faktisko ģimenes locekļu, prasībai par saskarsmes tiesību īstenošanu.

76. Tādējādi es uzskatu, ka uz prejudiciālo jautājumu ir jāatbild tā, ka Regulas Nr. 2201/2003 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 2. panta 10. punktā paredzētās "saskarsmes tiesības" ir jāinterpretē tādējādi, ka tās ir attiecināmas arī uz vecvecāku saskarsmes tiesībām ar viņu mazbērniem.

C. Epiloga vietā

77. Kā to esmu izklāstījis iepriekš, ne vien no Regulas Nr. 2201/2003 teksta, mērķiem un struktūras, bet arī no tās ģenēzes izriet, ka šī regula ir attiecināma arī uz prasību par vecvecāku saskarsmes tiesībām.

78. No manas analīzes arī izriet, ka Regula Nr. 2201/2003 neizslēdz no saskarsmes tiesību jēdziena citas personas, kuras nav vecāki, bet kurām ir juridiskas vai faktiskas ģimenes saites ar bērnu (tostarp māsas un brāļus vai vecāka bijušo laulāto vai iepriekšējo partneri). Proti, ņemot vērā pastāvīgās izmaiņas mūsu sabiedrībā un jaunu ģimenes struktūru formu esamību, iespēju saistībā ar personām, kuras skar saskarsmes tiesību īstenošana Regulas Nr. 2201/2003 izpratnē, varētu būt daudz [61]. Vecāka, kuram ir vecāku atbildība, bijušā partnera un līdz ar to šāda bijušā partnera vecāku – kurus bērns uzskata par vecvecākiem – gadījums, vai arī tantes vai onkuļa, kuriem viena vai abu vecāku pagaidu prombūtnē uzdots rūpēties par bērnu, gadījums – tie ir tikai daži piemēri, ar kuriem Tiesa, iespējams, varētu saskarties minētas regulas interpretēšanā [62].

79. Ir taisnība, ka Regula Nr. 2201/2003 attiecas vienīgi uz noteikumiem par jurisdikciju, nolēmumu atzīšanu un izpildi, tostarp vecāku atbildības jomā. Līdz ar to šajā Savienības tiesību attīstības stadijā jautājums par to, kādām personām saskarsmes tiesības tiek – vai netiek – piešķirtas, ir valsts tiesību jautājums. Tādēļ tas ir vēl jo vairāk svarīgi, lai pastāvētu viena un vienota, proti, bērna pastāvīgās dzīvesvietas iestāžu jurisdikcijas norma, dažādās dalībvalstīs pieņemtu nolēmumu atzīšanas un izpildes nodrošināšanai.

V. Secinājumi

80. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz *Varhoven kasatsionen sad* (Augstākā kasācijas tiesa, Bulgārija) uzdoto prejudiciālo jautājumu es ierosinu Tiesai atbildēt šādi:

Jēdziens "saskarsmes tiesības" Padomes Regulas Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu 1. panta 2. punkta a) apakšpunktā un 2. panta 10. punktā ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ir attiecināms arī uz vecvecāku saskarsmes tiesībām ar viņu mazbērniem.

60 ECT, 2000. gada 13. jūlijs, *Scozzari* un *Giunta* pret Itāliju, CE:ECHR:2000:0713JUD003922198, 221. punkts, kā arī 1979. gada 13. jūnijs, *Marckx* pret Beļģiju, CE:ECHR:1979:0613JUD000683374, 45. punkts.

61 Skat. šo secinājumu 29. punktu.

62 Skat. šo secinājumu 31., 32., 49., 64., 69. un 75. punktu.